

Nelegalitatea probelor și neregularitatea derivată a rechizitoriului. Câteva considerații critice asupra unei orientări jurisprudențiale

The Illegal Evidence and the Subsequent Irregularity of the Indictment Act. Some critical considerations on a jurisprudential orientation

Conf. univ. dr. Voicu PUȘCAȘU*
Universitatea de Vest din Timișoara
Facultatea de Drept

Abstract

This article aims to critically analyze some of the problems that arise from a recent orientation of judicial practice regarding the interpretation of the notion of irregularity of the indictment act in the pre-trial chamber procedure, when this act contains references to evidence declared illegal in this procedure, starting from a case recently brought before the High Court.

Keywords: *illegal evidence; the subsequent irregularity of the indictment act.*

Rezumat

Prezentul articol urmărește să analizeze critic o orientare recentă a practicii judiciare în ceea ce privește modul de interpretare a noțiunii de neregularitate a rechizitoriului în cadrul procedurii de cameră preliminară, atunci când acest act conține referiri la probe considerate a fi nelegale în cadrul acestei proceduri, pornind chiar de la o cauză aflată recent pe rolul instanțelor judecătorești.

Cuvinte-cheie: *nelegalitatea probelor; neregularitatea derivată a rechizitoriului.*

1. Aspecte introductive

Una dintre inovațiile aduse de către noul Cod de procedură penală a fost introducerea camerei preliminare, fază distinctă a procesului penal, care impune verificarea, anterior fazei de judecată, a competenței instanței de judecată, a legalității actelor de urmărire penală efectuate și a probelor strânse în faza de urmărire penală, dar și a regularității rechizitoriului.

De la adoptarea noului Cod și până în prezent, camera preliminară a făcut obiectul a numeroase critici, doctrine sau jurisprudențiale, dar și a numeroase sesizări de neconstituționalitate, unele dintre acestea conducând, în cele din urmă, la o reconfigurare profundă a instituției, îndeosebi sub aspect procedural, câtă vreme forma inițială a reglementării instituia o procedură scrisă, doar parțial contradictorie, cu îngărări substanțiale de drepturi pentru părți sau persoana vătămată, deși interesul acestora în modul de soluționare al camerei preliminare era de netăgăduit.

Nu intenționăm aici să analizăm toate aspectele problematice, de ordin procedural, pe care această instituție le-a generat de la intrarea sa în vigoare și până în prezent.

De această dată, ne vom referi la efectele pe care o anumită decizie, respectiv cea cu nr. 22/2018, a Curții Constituționale le poate avea în această procedură, în ceea ce privește regularitatea rechizitoriului, pornind de la o problemă practică cu care s-a confruntat judecătorul de cameră preliminară.

* voicu.puscasu@e-uvv.ro.

Mai întâi, să reamintim faptul că, prin decizia nr. 22/2018¹, Curtea Constituțională a constatat că art. 102 alin. (3) din Codul de procedură penală este constituțional în măsura în care prin sintagma „excluderea probei” se înțelege și eliminarea mijloacelor de probă din dosarul cauzei.

2. Problema practică de aplicare a deciziei nr. 22/2018 într-o speță de dată recentă

În cauza care prezintă interes pentru studiul nostru, judecătorul de cameră preliminară de la Curtea de Apel București a exclus probele administrate în faza de urmărire penală constând în procesele-verbale de redare a convorbirilor telefonice interceptate în cauză, precum și suportii optici conținând convorbiri telefonice aflate în același dosar de urmărire penală, constatând a fi încălcate dispozițiile ce reglementau competența materială exclusivă a procurorului și a organelor de cercetare penală, indicate în cuprinsul art. 201 ale Codului de procedură penală în vigoare la momentul punerii în executare a mandatelor ce autorizau interceptări și înregistrări ale comunicațiilor telefonice, de a efectua urmărirea penală în cauzele penale având ca obiect infracțiuni de evaziune fiscală și grup infracțional organizat, prevăzute de art. 9 alin. (1) lit. c) și alin. (3) din Legea nr. 241/2005, art. 8 alin. (1) și (2) din Legea nr. 241/2005 și art. 367 alin. (1) din Codul penal, cu aplicarea art. 5 din Codul penal.

S-a reținut, în esență, că Serviciul Român de Informații a efectuat acte de urmărire penală (respectiv, administrarea unor mijloace de probă-interceptare și înregistrare a unor convorbiri telefonice) într-o cauză penală ce nu avea ca obiect infracțiuni care să constituie amenințări la adresa securității naționale a României.

Judecătorul de cameră preliminară nu a constatat, însă, și neregularitatea rechizitoriului decurgând din mențiunile făcute în cuprinsul acestuia cu privire la probele excluse, dispunând, ulterior, începerea judecății în cauză.

În etapa contestației, inculpatul a arătat că, deoarece s-a dispus excluderea unor probe nelegal obținute, în actul de sesizare a instanței trebuie să nu mai existe nicio referire la probele excluse de la dosarul cauzei, învederând că o parte semnificativă din conținutul rechizitoriului (filele 88-130) constă în redarea mijloacelor de probă rezultate din activitatea de supraveghere tehnică, astfel că se impune refacerea actului de sesizare a instanței, de așa natură încât să nu mai existe nicio referire la probele excluse de la dosarul cauzei.

Completul de doi judecători de cameră preliminară al Înaltei Curți de Casație și Justiție a admis contestația inculpatului și, prin încheierea nr. 359 din 7 iunie 2022², a reținut că „*Excluderea proceselor verbale de redare a convorbirilor interceptate neadusă la îndeplinire prin excluderea din conținutul rechizitoriului a fragmentelor citate și redade din interceptările excluse, atrage neregularitatea derivată a rechizitoriului. Menținerea acestor reproduceri în conținutul actului de sesizare a instanței ar contraveni raționamentului dezvoltat de către Curtea Constituțională în considerentele deciziei nr. 22/2018 și ar lipsi de eficiență dispoziția de eliminare a mijloacelor de probă din dosarul cauzei*”.

La pronunțarea acestei soluții, s-a avut în vedere statuarea de către Curtea Constituțională, în considerentele Deciziei nr. 22/2018, că procesul cognitiv ce presupune formarea unei convingeri intime a judecătorului, referitoare la vinovăția inculpatului, trebuie să facă abstracție de informațiile furnizate de probele declarate nule. În consecință, pentru a se asigura efectul deplin al deciziei instanței de contencios constituțional, Înalta Curte a constatat că nu este suficientă eliminarea fizică de la dosarul cauzei a mijloacelor de probă ce conțin informațiile furnizate de probele declarate nule, ci este necesară și înlăturarea reproducerii acestora din conținutul actului de sesizare a instanței.

Pentru analiza noastră ulterioară, un deosebit interes îl prezintă și următoarele considerente: „*În raport cu aceste considerente, pentru a se asigura respectarea cerințelor de conținut și de formă ale rechizitoriului și pentru ca acesta să aibă aptitudinea de a sesiza în mod valabil instanța, este necesară o reconfigurare a modului său de redactare, care va consta în eliminarea din conținutul său a pasajelor care*

¹ Decizia a fost publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 177 din 26 februarie 2018.

² Încheierea este publicată pe site-ul Curții, fiind disponibilă la adresa de internet <https://www.scj.ro/1093/Detail-jurisprudenta?customQuery%5B0%5D.Key=id&customQuery%5B0%5D.Value=197545#highlight=##>.

conțin referiri la probele excluse sau la actele de urmărire penală constatate ca fiind nelegale, de o manieră care să facă posibilă parcurgerea textului și înțelegerea limitelor și a obiectului judecății.

În condițiile în care nu există o reglementare legală sau infra-legală care să acopere situația expusă, completul de cameră preliminară, pentru a asigura efectivitatea Deciziei Curții Constituționale nr. 22/2018 va dispune eliminarea din conținutul rechizitoriului a conținutului înregistrărilor cu privire la care s-a dispus excluderea, precum și a oricăror referiri la acestea. Punerea în executare a acestei dispoziții se va realiza în modalități similare soluțiilor adoptate în practică la nivelul Înaltei Curți de Casație și Justiție și care au presupus eliminarea prin acoperirea pasajelor corespunzătoare din conținutul rechizitoriului a redării unor probe excluse, eliminarea fiind realizată direct în conținutul actului de către procuror³.

3. Analiza critică a soluției pronunțate

După cum se poate observa din soluția completului judecătorilor de cameră preliminară citată mai sus, s-a apreciat că existența unor probe (interceptări de comunicații) administrate în mod nelegal nu generează consecințe doar în ceea ce privește instituția excluderii acestora din plan probator și a înlăturării lor de la dosarul cauzei, ci afectează chiar regularitatea rechizitoriului, atunci când acesta redă sau reproduce, parțial sau integral, starea de fapt rezultată din respectivele probe.

O astfel de interpretare a dispozițiilor legale și a efectelor deciziei nr. 22/2018 a Curții Constituționale ne apare a fi eronată și susceptibilă de serioase critici.

Astfel, nu doar că apreciem interpretarea dată ca fiind nesustenută de această decizie, dar, mai mult, ea nici nu atinge obiectivul indicat în hotărârea judecătorească citată și, nu în cele din urmă, suferă și în plan logic. Să detaliem aceste critici în cele ce urmează.

Mai întâi, este de observat, analizând decizia nr. 22/2018 a Curții Constituționale, că aceasta nu face nicio referire la (ne)regularitatea rechizitoriului, fie ea și derivată, ci s-a cantonat doar la a clarifica în ce măsură simpla excludere juridică a probelor obținute în mod nelegal, neînsoțită de îndepărtarea mijloacelor de probă corespunzătoare din dosarul cauzei, este de natură a garanta drepturile fundamentale ale dreptului la un proces echitabil și prezumției de nevinovăție⁴.

Problema de soluționat pentru Curte așadar, era dacă excluderea probelor nelegale este un procedeu pur juridic, prin eliminarea din raționamentul organelor judiciare a elementelor stării de fapt rezultate din probele constatate a fi nelegale, sau chiar unul fizic, prin înlăturarea efectivă din dosarul cauzei a mijloacelor de probă obținute în mod nelegal, Curtea înclinând pentru această din urmă opțiune, apreciind că, în acest fel, riscul influențării procesului decizional al instanței de judecată ar fi mai redus: „Pentru a ajunge însă la o anumită convingere, judecătorul va face o analiză logică, științifică și riguroasă a faptelor relevate, cu respectarea principiilor legale referitoare la loialitatea administrării probelor și a aprecierii lor ca un tot unitar.

(...)

Acest mecanism juridico-cognitiv este cel avut în vedere de legiuitor cu prilejul reglementării nulității probelor, constituind o variantă ideală de aplicare a dispozițiilor art. 103 coroborate cu cele ale art. 102 din Codul de procedură penală. Eficacitatea acestuia este însă afectată de menținerea în dosarul cauzei a mijloacelor de probă, corespunzătoare probelor declarate nule, mijloace de probă

³ Încheierea nr. 359 din 7 iunie 2022, precitată.

⁴ Decizia nr. 22/2018, precitată, paragr. 16.

ce constituie, de fapt, o formă de exprimare, pe un suport material, a respectivelor probe, conform celor reținute de Curtea Constituțională prin Decizia nr. 383 din 27 mai 2015. Așa fiind, accesul permanent al judecătorului investit cu soluționarea cauzei penale la mijloacele materiale de probă declarate nule nu poate avea ca efect decât o readucere în atenția judecătorului, respectiv o reîmprospătare a memoriei acestuia cu informații care pot fi de natură a-i spori convingerile referitoare la vinovăția/nevinovăția inculpatului, dar pe care nu le poate folosi, în mod legal, în soluționarea cauzei”⁵.

Prin urmare, sub nicio formă nu este Curtea Constituțională cea care să fi constat, explicit sau implicit, neregularitatea rechizitoriului care conține referiri la probe constatate a fi nelegale în procedura camerei preliminare și, cu atât mai puțin, să fi impus necesitatea remedierii unei astfel de neregularități.

Dimpotrivă, Curtea a făcut ample referiri la formarea procesului decizional al instanței cu ocazia soluționării cauzei penale, arătând că acest proces este unul complex, ce presupune realizarea de către instanțele de judecată a unei atente și detaliate analize a probelor administrate în dosarul cauzei, precum și excluderea dintre acestea a probelor obținute în mod nelegal, proces care trebuie finalizat prin pronunțarea unei soluții, bazate pe un raționament juridic ce trebuie să facă abstracție de informațiile furnizate de probele declarate nule⁶.

În mod evident, raționamentul juridic al instanței investită cu soluționarea cauzei penale nu poate avea la temelie decât probele administrate în cauză, starea de fapt conținută de acestea urmând a fi raportată la dispozițiile legale incidente, pentru formarea silogismului judiciar, orice alt mecanism de formare a convingerii fiind expresia arbitrariului și a subiectivismului și, deci, inacceptabil într-un stat de drept.

Nu se poate, deci, pune în niciun fel problema – și tocmai din acest motiv Curtea nici nu face referire la un asemenea aspect – ca rechizitoriul să fie un factor în formarea raționamentului juridic al instanței de judecată, oricâte referiri ar face la probele administrate în cursul urmăririi penale și declarate nelegale de către judecătorul de cameră preliminară. Aceasta pentru simplul fapt că rechizitoriul, chiar cuprinzând mențiuni textuale la anumite astfel de probe (aspect care nici nu formează un element de conținut necesar al rechizitoriului⁷), nu devine el însuși probă în cauza penală și nu poate atesta stări de fapt pe baza cărora instanța de judecată să își poată forma convingerea.

⁵ *Idem*, paragr. 19 și 22.

⁶ *Idem*, paragr. 20.

⁷ Astfel, merită reamintit faptul că elementele de conținut ale rechizitoriului sunt expres precizate de art. 328 alin. (1) C. pr. pen., normă care prevede: „*Rechizitoriul se limitează la fapta și persoana pentru care s-a efectuat urmărirea penală și cuprinde în mod corespunzător mențiunile prevăzute la art. 286 alin. (2), datele privitoare la fapta reținută în sarcina inculpatului și încadrarea juridică a acesteia, probele și mijloacele de probă, cheltuielile judiciare, mențiunile prevăzute la art. 330 și 331, dispoziția de trimitere în judecată, precum și alte mențiuni necesare pentru soluționarea cauzei. Rechizitoriul este verificat sub aspectul legalității și temeiniciei de prim-procurorul parchetului sau, după caz, de procurorul general al parchetului de pe lângă curtea de apel, iar când a fost întocmit de acesta, verificarea se face de procurorul ierarhic superior. Când a fost întocmit de un procuror de la Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, rechizitoriul este verificat de procurorul-șef de secție, iar când a fost întocmit de acesta, verificarea se face de către procurorul general al acestui parchet. În cauzele cu arestați, verificarea se face de urgență și înainte de expirarea duratei arestării preventive”.*

Din aceste dispoziții rezultă în mod evident faptul că rechizitoriul nu trebuie să redea sau să conțină referiri la mijloacele de probă administrate, unii procurori procedând în acest fel doar pentru a sublinia temeinicia acuzației penale formulate, selectând elemente ale stării de fapt pe care le consideră reprezentative pentru aflarea adevărului, conținutul comunicărilor inculpatului fiind, adesea, astfel de elemente.

Dacă ar fi acceptată premisa contrarie, simpla existență a rechizitoriului ar genera consecințe juridice și în plan probator, ceea ce este inacceptabil și nesocotește elementele fundamentale ale procedurii noastre, potrivit căreia rechizitoriul este doar actul de sesizare al instanței, cel care, conținând raționamentul procurorului, format în urma interpretării probelor administrate în cursul urmăririi penale, cuprinde acuzația penală pe care instanța urmează a o verifica prin cercetarea judecătorească întreprinsă, pe baza probelor administrate în condiții de nemijlocire și contradictorialitate.

Tocmai din acest motiv, referirile probatorii ale rechizitoriului nu prezintă relevanță substanțială, de temeinicie, pentru instanța de judecată, și ele nici nu formează obiectul vreunei verificări nici în procedura de cameră preliminară. Procurorul poate să dezvolte un raționament eronat juridic sau logico-juridic atunci când evaluează materialul probator al cauzei și dispune soluția fazei de urmărire penală, dar acest lucru nu afectează în niciun fel nici regularitatea rechizitoriului (care obligatoriu va fi reținută de către judecătorul de cameră preliminară ce nu are competența analizării aspectelor de temeinicie a acuzației penale) și nici obligația instanței de a-și forma propria convingere prin administrarea nemijlocită a mijloacelor probatorii care conțin elementele necesare ale stării de fapt apte de a conduce la aflarea adevărului.

Prin urmare, interpretarea pe care completul judecătorilor de cameră preliminară a dat-o prin hotărârea supusă aici analizei (și care nu este singulară în practica judiciară) ne pare a depăși limitele soluției Curții Constituționale, nefiind în vreun fel susținută de către aceasta sau de cadrul normativ în vigoare atât la acel moment cât și în prezent.

Deși Curtea fusese sesizată și cu excepția de neconstituționalitate a unor dispoziții vizând procedura de cameră preliminară și deși, oricum, ea putea chiar extinde controlul de constituționalitate asupra oricăror alte dispoziții aflate în directă legătură cu cele a căror neconstituționalitate a constatat-o, totuși ea nu a reținut niciun fel de viciu de constituționalitate a normelor care vizează verificarea regularității rechizitoriului în procedura camerei preliminare și nici nu a făcut vreo referire, oricât de vagă, la necesitatea înlăturării din dosarul cauzei a oricăror referiri la probele administrate în mod nelegal, indiferent de actul de urmărire penală care le-ar conține.

Mai mult, este de precizat faptul că recente modificări adoptate prin Legea nr. 201/2023⁸ cu privire la alin. (3) al art. 102 C. pr. pen. (dar și cu privire la alte norme juridice, inclusiv din procedura camerei preliminare) – modificări operate tocmai ca efect al deciziei nr. 22/2018 a Curții Constituționale – nu fac nicio referire la afectarea regularității rechizitoriului într-o astfel de ipoteza precum cea analizată de noi aici și, cu atât mai puțin, nici la dispunerea vreunor măsuri de remediere într-un astfel de caz.

Astfel, legiuitorul, în reglementarea actuală a art. 102 alin. (3) C. pr. pen. s-a limitat la transpunerea considerentelor deciziei nr. 22/2018, sus-menționate, doar sub aspect probatoriu, așa cum, de altfel, au fost și limitele considerentelor și dispozitivului acestei hotărâri, norma astăzi în vigoare dispunând: *„Nulitatea actului prin care s-a dispus sau autorizat administrarea unei probe ori prin care aceasta a fost administrată determină excluderea probei precum și înlăturarea din dosarul cauzei a mijlocului de probă corespunzător probei excluse”*.

Iată, deci, că legiuitorul nostru nu a validat raționamentul juridic extensiv analogic dezvoltat de către judecătorii de cameră preliminară ai Înaltei Curți prin hotărârea sus-citată. Nu credem, deci, că mai pot fi reținute considerentele hotărârii de cameră preliminară vizând lipsa soluției legale sau infra legale pentru situația expusă, legiuitorul clarificând limitele excluderii probelor, modalității concrete de operare a acestei sancțiuni și efectele acesteia fără a avea în vedere și consecințele derivate menționate prin

⁸ Legea nr. 201/2023 pentru modificarea și completarea Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală, precum și pentru modificarea altor acte normative a fost publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I nr. 618 din 06 iulie 2023.

soluția judecătorilor de cameră preliminară, lipsa acestor referiri în urma modificărilor legislative de dată recentă nemaiputând fi interpretate ca o lacună legislativă, ci tocmai ca transpunerea soluției Curții Constituționale în limitele prescrise de aceasta, așa cum le-a apreciat legiuitorul. Nimic nu împiedică, desigur, formularea unei excepții de neconstituționalitate și cu privire la acest aspect, dacă se consideră că norma astăzi în vigoare nu satisface exigențele constituționale sau voința Curții, exprimată prin decizia nr. 22/2018, la fel cum nu poate fi exclusă posibilitatea unor intervenții legislative ulterioare care să implementeze la nivel normativ soluția adoptată de către judecătorii de cameră preliminară prin hotărârea pronunțată, însă aceste aspecte de perspectivă credem că nu pot influența realitatea juridică actuală.

Afirmam mai sus și că soluția jurisprudențială nici nu atinge obiectivul indicat în hotărârea judecătorească citată, anume ca raționamentul judiciar al instanței de judecată investită cu soluționarea cauzei să fie unul neviciat, neinfluențat de aspecte probatorii excluse de la dosarul cauzei, câtă vreme niciunde în această hotărâre nu se face referire și la regularizarea altor acte de urmărire penale sau hotărâri judecătorești care conțin aceleași referiri probatorii ca și rechizitoriul.

Astfel, ajungem în situația paradoxală în care mențiunile privind probele excluse ca nelegale sunt înlăturate doar din rechizitoriu, dar nu și din celelalte acte de la dosarul de urmărire penală, de maximă importanță în derularea procesului penal (de exemplu, ordonanța de punere în mișcare a acțiunii penale, propunerea de arestare preventivă a inculpatului, încheierile judecătorului de drepturi și libertăți de luare/prelungire/menținere a unor măsuri preventive, de încuviințare a unor procedee probatorii etc.) și a căror cunoaștere de către judecătorul de cameră preliminară este la fel de evidentă.

De ce mențiunile din aceste acte, similare rechizitoriului, nu merită același tratament juridic? Nu poartă și ele același risc de a afecta, în egală măsură, formarea convingerii și raționamentul juridic al instanței? Alături de alți autori⁹, credem că răspunsul nu poate fi decât afirmativ.

Și atunci, de ce soluția judecătorilor de cameră preliminară se oprește asupra rechizitoriului? Credem că răspunsul este foarte simplu: doar rechizitoriul poate fi verificat de către judecătorul de cameră preliminară sub aspectul regularității (interpretată, iată, extensiv), în vreme ce celelalte acte de urmărire penale pot fi verificate doar sub aspectul legalității, fapt care rezultă din interpretarea coroborată a dispozițiilor art. 342, art. 345 alin. (3) și art. 346 alin. (3) lit. a) C. pr. pen.¹⁰

Prin urmare, întrucât în cauză nu poate fi reținută existența unei nulități dintre cele de la art. 280-282 C. pr. pen., la care art. 345 alin. (3) C. pr. pen. face referire, este evident că mențiunile probatorii din celelalte acte de urmărire penale sau din hotărârile judecătorului de drepturi și libertăți ori chiar ale judecătorului de cameră preliminară¹¹ nu pot fi cenzurate, șubreazind, cvasitotal, fundația raționamentului hotărârii analizate aici. Desigur, pentru toate argumentele dezvoltate în această secțiune, credem că nici rechizitoriul nu ar putea fi cenzurat sub acest aspect. Mai mult, este de observat că, chiar dacă ar fi acceptată ipoteza că o astfel de situație ar genera o neregularitate a rechizitoriului (sub aspectul conținutului său), ea nu poate fi una care să conducă la soluția restituirii cauzei la procuror, dacă procurorul nu o remediază în termenul acordat conform art. 345 alin. (3) C. pr. pen., câtă vreme ea nu este una care să atragă imposibilitatea stabilirii obiectului sau limitelor judecății, neputând fi vorba, deci, despre lipsa aptitudinii rechizitoriului de a realiza sesizarea validă a instanței, așa cum se reține în încheierea pronunțată.

⁹ I. Kuglay, în M. Udroui (coordonator), *Codul de procedură penală, Comentariu pe articole*, ediția 3, Editura C.H. Beck, București, 2020, p. 1840.

¹⁰ Este adevărat, chiar sub aspectul viciilor rechizitoriului, formulările folosite de către legiuitorul nostru suferă de o imprecizie criticabilă. Dacă art. 3 alin. (1) lit. c) C. pr. pen. face referire, similar art. 342 C. pr. pen., la necesitatea verificării legalității sesizării instanței, art. 345 alin. (3) și art. 346 alin. (3) lit. a) C. pr. pen. fac referire la invocarea viciilor de regularitate a rechizitoriului și la posibilitatea restituirii cauzei la parchet când rechizitoriul este neregular (nu doar nelegal) întocmit, însă numai dacă neregularitatea atrage imposibilitatea stabilirii obiectului sau a limitelor judecății.

¹¹ Avem în vedere, spre exemplu, situația încheierii judecătorului de cameră preliminară care a desființat soluția de clasare și a restituit cauza la procuror, în procedura reglementată de art. 340-341 C. pr. pen., în care judecătorul de cameră preliminară face și o analiză de temeinicie a probelor, nu doar de legalitate a lor, urmată de ipoteza trimiterii în judecată a respectivului inculpat.

Nu în cele din urmă, afirmam mai sus și că soluția conținută în hotărârea pronunțată de către judecătorii de cameră preliminară suferă și în plan logic. Deși ea își propune să asigure un raționament judiciar neviciat, neinfluențat de aspecte probatorii excluse de la dosarul cauzei, nu doar că o astfel de susținere este ilogică juridic, câtă vreme rechizitoriul nu are valoare sau relevanță probatorie în procesul penal, așa cum arătam mai sus, dar, mai mult, nici nu ține cont de realitate faptică procedurală, anume de împrejurarea că același judecător de cameră preliminară sesizat cu rechizitoriul este și cel care va desfășura judecata în cauză, conform art. 346 alin. (7) C. pr. pen.

Prin urmare, argumentul adus este evident invalid, elementele de conținut ale rechizitoriului fiind cunoscute judecătorului de cameră preliminară chiar de la momentul înregistrării acestuia la instanță și rămânând cunoscute acestuia, în lipsa, desigur, a unor accidente de memorie care pot forma obiectul unei analize medicale, dar nu juridice.

De aceeași eroare de raționament logic și chiar de o desconsiderare a magistratului investit cu judecarea cauzei credem că suferă și decizia Curții Constituționale, care omite și ea să accepte realitatea evidentă că judecătorul de cameră preliminară care analizează și, ulterior, exclude probele administrate în mod nelegal este tocmai aceeași persoană care va desfășura și judecata de fond a cauzei, fiind evident că din memoria acestuia nu s-a șters conținutul acelor probe, însă profesionalismul acestuia va dicta modul de formare a raționamentului juridic și formarea convingerii sale, față de aceste aspecte instanțele sus-menționate putând și trebuind să acorde respectul și încrederea cuvenită.

Dacă se dorea cu adevărat înlăturarea oricărui risc de contaminare a raționamentului juridic al instanței de judecată cu aspectele stării de fapt conținute de probele administrate în mod nelegal, singura soluție juridică efectivă ar fi fost instituirea incompatibilității funcției de cameră preliminară cu cea de judecată¹², așa cum a fost intenția inițială a legiuitorului nostru¹³, dar nematerializată la intrarea în vigoare a Codului. Altminteri, credem că este de domeniul evidenței faptul că judecătorul de cameră preliminară care are cunoștință despre întreg dosarul de urmărire penală, a cărui verificare de legalitate o efectuează, nu își pierde brusc memoria cu privire la aspectele cauzei studiate, dar, în același timp, credem că trebuie acordată deplina încredere în abilitățile profesionale ale acestuia de a-și forma convingerea și dezvolta raționamentul juridic în conformitate cu legea, și nu în afara ei.

Nu în ultimul rând, se impune a sublinia faptul că soluția la care au ajuns judecătorii de cameră preliminară în hotărârea pronunțată ridică probleme și în ceea ce privește punerea în executare a acestei dispoziții.

Potrivit mențiunilor din hotărâre, această punere în executare presupune „eliminarea prin acoperirea pasajelor corespunzătoare din conținutul rechizitoriului a redării unor probe excluse, eliminarea fiind realizată direct în conținutul actului de către procuror”. Așadar, revine procurorului sarcina de a elimina prin acoperire pasajele din rechizitoriu care redau conținutul interceptărilor considerate a fi nelegale.

Un astfel de mod de a proceda nu are, însă, niciun suport normativ și, mai mult, contrazice atât reglementarea în vigoare cât și cele statuate cu titlu obligatoriu prin Decizia nr. 22/2022 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept.

¹² Curtea Constituțională s-a pronunțat, însă, la scurt timp după intrarea în vigoare a Codului de procedură penală, cu privire la compatibilitatea acestor funcții și chiar la necesitatea ca același judecător să exercite ambele funcții judiciare. Astfel, prin Decizia nr. 663 din 11 noiembrie 2014, paragraful 19, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 52 din 22 ianuarie 2015, și Decizia nr. 353 din 7 mai 2015, paragraful 12, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 466 din 29 iunie 2015, s-a arătat că este în interesul înlăturării actului de justiție ca același judecător care a verificat atât competența și legalitatea sesizării, cât și legalitatea administrării probelor și a efectuării actelor de către organele de urmărire penală să se pronunțe și pe fondul cauzei. S-a reținut, prin aceleași decizii, că o soluție contrară ar fi fost de natură să afecteze deplina realizare a funcției de judecată, prin aceea că judecătorul fondului ar fi privat de posibilitatea – esențială în buna administrare a cauzei – de a aprecia el însuși asupra legalității urmăririi penale și a administrării probelor și de a decide asupra întregului material probator pe care își va întemeia soluția.

¹³ Codul de procedură penală, așa cum a fost adoptat prin Legea nr. 135/2010, prevede compatibilitatea funcțiilor de dispoziție asupra drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei în faza de urmărire penală și de verificare a legalității trimerii sau netrimerii în judecată, dar și incompatibilitatea acestei din urmă funcții cu funcția de judecată. Conceptul inițial al legiuitorului nostru a suferit modificări chiar înainte de intrarea în vigoare a Codului, prin Legea de punere în aplicare a acestui act, nr. 255/2013, prevăzându-se compatibilitatea funcției de cameră preliminară cu cea de judecată.

Mai întâi, este de observat faptul că norma art. 345 alin. (3) C. pr. pen. prevede faptul că, în cazul constatării de către judecătorul de cameră preliminară a unor neregularități ale rechizitoriului în etapa cererilor și excepțiilor invocate de către participanții la procedură sau din oficiu, comunică încheierea pronunțat sub acest aspect procurorului, care este obligat ca în termen de 5 zile de la primirea comunicării să remedieze neregularitățile actului de sesizare și să comunice dacă menține dispoziția de trimitere în judecată sau solicită restituirea cauzei.

Prin decizia nr. 22/2022 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, s-a stabilit faptul că actul prin care procurorul remediază neregularitățile rechizitoriului nu este supus verificării de legalitate și temeinicie de către procurorul ierarhic superior.

Este evident, așadar, din cele de mai sus că procurorul nu realizează remedierea neregularităților prin operarea de modificări fizice asupra suportului scriptic al rechizitoriului, nefiind procedurală acoperirea unor paragrafe ale rechizitoriului, realizată direct în conținutul actului, astfel cum impune hotărârea citată a judecătorilor de cameră preliminară. De altfel, că nu există niciun temei legal pentru un asemenea mod de a proceda se poate observa din chiar justificarea menționată pentru aceasta în cuprinsul hotărârii, făcându-se referire la soluții adoptate în practică la nivelul Înaltei Curți de Casație și Justiție. Or, nu doar că jurisprudența nu este izvor de drept, dar nu poate genera, în lipsa unui temei normativ, moduri de a proceda care contrazic limitele normative impuse în această procedură.

Este evidentă voința legiuitorului de a respecta rolul constituțional și procedural al procurorului, de titular al funcției de acuzare, acesta beneficiind de o libertate de apreciere în ceea ce înseamnă menținerea sau revocarea (prin solicitarea restituirii la parchet a cauzei) manifestării de voință a trimiterii în judecată a inculpatului, această manifestare de voință îmbrăcând forma juridică a unui act sui-generis¹⁴.

Este, de altfel, oricum discutabilă obligarea procurorului de aducere la îndeplinire, prin operațiuni materiale aplicate direct actului de sesizare, a unei dispoziții a judecătorului de cameră preliminară, știut fiind faptul că hotărârile judecătorului de cameră preliminară se pun în executare chiar de către acesta, cu excepția unor dispoziții exprese contrarii, când legea permite altor organe să își aducă concursul la executarea respectivelor hotărâri. Mai mult, la fel cum operațiunea materială de înlăturare a probelor nelegale din dosarul cauzei se aduce la îndeplinire la nivelul instanței (prin intermediul grefei), și nu de către procuror, considerăm că tot astfel trebuie adusă la îndeplinire și această dispoziție a judecătorului de cameră preliminară¹⁵.

4. Concluzii

Instituția camerei preliminare ridică, la aproape zece ani de la intrarea în vigoare a Codului de procedură penală, probleme dintre cele mai diverse și neașteptate, rezultate, este adevărat, de multe ori, din necesitatea aplicării juste a deciziilor pronunțate de către Curtea Constituțională sau Înalta Curte de Casație și Justiție.

Excluderea probelor nelegale în procedura de cameră preliminară nu poate genera neregularitatea rechizitoriului care s-a întemeiat în mod substanțial pe acestea, pentru conturarea unei anumite stări de fapt ce stă la baza acuzației penale, doar instanța de judecată urmând a valida sau nu raționamentul procurorului care a menținut dispoziția de trimitere în judecată chiar și în urma excluderii unora dintre probele pe care își întemeiasse soluția, și aceasta putându-se realiza numai pe baza probelor legale administrate, rechizitoriul neputând afecta în vreun fel raționamentul juridic al instanței, câtă vreme el rămâne doar actul de sesizare al acesteia, lipsit de orice valențe probatorii.

Interpretarea extensivă a deciziei Curții Constituționale nr. 22/2018, pentru a acoperi ipoteze neavute în vedere de către aceasta nu doar că nu este validată de intervenția legislativă de dată recentă

¹⁴ În acest sens, p. 21 din Minuta întâlnirii procurorilor șefi secție urmărire penală și judiciară de la nivelul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, D.N.A., D.I.I.C.O.T. și al parchetelor de pe lângă curțile de apel din 9-10 martie 2020, de la București, disponibilă la adresa <https://inm-lex.ro/wp-content/uploads/2020/04/Minuta-intalnire-procurori-sefi-sectie-Bucuresti-9-10-martie-2020.pdf>.

¹⁵ În același sens, și I. Kuglay, *op. cit.*, p. 1840.

asupra Codului de procedură penală, dar, mai grav, este de natură a genera alte numeroase probleme, soluționate la fel de artificial și fără suport legal, fiind afectată nu doar logica fazei de cameră preliminară, dar și limitele de competență a judecătorului de cameră preliminară și procurorului.